

WIELOZMYSŁOWOŚĆ W EDUKACJI: OPIS ZAJĘĆ, LEKTURA, SIATKA POJĘĆ

OPIS

1. II – V rok, II semestr
2. Konwersatorium fakultatywne, 30 godz.
3. Zaliczenie uzyskuje się na podstawie obecności i projektu metodycznego związanego z zagadnieniami wielozmysłowości
4. Poziom podstawowy

Zajęcia będą dotyczyły obecności innych sztuk w kształceniu polonistycznym, koncentrować się będą wokół możliwości wykorzystania wiedzy z zakresu arteterapii, kognitywistyki i estezjologii na lekcjach języka polskiego. Punktem wyjścia będzie definicja spostrzegania jako efektu współdziałania wielu zmysłów, poszerzonego o wiedzę, pamięć, emocje i potrzeby.

5. Umiejętności:

Student nabiera umiejętności analizowania tekstów literackich, odnajdowania w nich śladów różnych wrażeń zmysłowych, podejmuje próbę przełożenia wiedzy z zakresu wielozmysłowości na praktykę szkolną.

PROPOZYCJE LEKTUROWE

WIELOZMYSŁOWOŚĆ W UJĘCIU HISTORYCZNYM I FILOZOFICZNYM

- Hanusiewicz Mirosława, Gwiazdy mikrokosmosu, w: Święte i zmysłowe w poezji religijnej polskiego baroku, Lublin 1998.
- Kurylewicz Gabriela, Wzrok czy słuch?, „Ogród” 1993, z. 1-4.
- Tokarska – Bakir Joanna, Sensorium sensualizmu, w: Obraz osobliwy. Hermeneutyczna lektura źródeł etnograficznych. Wielkie opowieści, Warszawa 2002.
- Shusterman Richard, Myślnie przez ciało. Rozwinięcie nauk humanistycznych – uzasadnienie dla somaestetyki, przeł. S. Stankiewicz, w: Wizje i re- wizje. Wielka księga estetyki w Polsce, pod red. K. Wilkoszewska, Kraków 2007.
- Shusterman Richard, Świadomość ciała. Dociekania z zakresu somaestetyki, przeł. W. Małecki, S. Stankiewicz, Kraków 2010.

WIELOZMYSŁOWOŚĆ W LITERATURZE I SZTUCE

- Mokry Włodzimierz, Poetycka, malarska i muzyczna wrażliwość Tarasa Szewczenki (w oparciu o rosyjskojęzyczną spuściznę poety – malarza), w: Dialog sztuk w kulturze Słowian Wschodnich, pod red. J. Kapuścika, Kraków 2002.
- Sienkiewicz Barbara, Literackie „teorie widzenia” w prozie dwudziestolecia międzywojennego, Poznań 1992.
- Hall Edward T., Ukryty wymiar, przeł. T. Hołówka, Warszawa 1997.
- Sioma Radosław, Aż runą świata ściany cztery. Epikurejskie źródła sensualizmu poezji Herberta, w: Zmysł wzroku, zmysł sztuki, cz. 2, pod red. J. M. Ruszara, Lublin 2006.
- Ruszar Józef Maria, Zmysły i metafory. Hierarchia zmysłów według Herberta, w: Zmysł wzroku, zmysł sztuki, cz. 1, pod red. tegoż, Lublin 2006.
- Konicka Hanna, O tęsknocie za mądrością zmysłów w poezji Zbigniewa Herberta, w: Dzieła, języki, tradycje, pod red. W. Boleckiego i R. Nycza, Warszawa 2006.
- Łapiński Zdzisław, Widziane, wyobrażone, pomyślane, „Teksty Drugie” 2009, nr 1-2.

- Tabaszewska Justyna, Trauma jako estetyczne, afektywne doświadczenie. Próba analizy „empatycznej wizji [rec.: J. Bennett, Empathic Vision. Affect, Trauma and Contemporary Art, Stanford 2005], „Teksty Drugie” 2010, nr 4.

WIELOZMYSŁOWOŚĆ W PRAKTYCE SZKOLNEJ

- Szulc Wita, Kulturoterapia. Wykorzystanie sztuki i działalności kulturalno - oświatowej w leczeniu, Poznań 1994.
- Mitchell William J. Thomas, Pokazując widzenie: krytyka kultury wizualnej, przeł. M. Bryl, „Artium Quaestiones” 2006, t. 17.
- Grodecka Aneta, Synestezja, w: Uczeń z wyobraźnią. Ćwiczenia z analizy tekstów kultury, Poznań – Sopot 2003.

JĘZYK BADAŃ

UMYSŁ A MÓZG [zajmujemy się badaniem umysłu i jego możliwości]

5 BIBLIJNYCH ZMYŚLÓW [wzrok, słuch, dotyk, smak, węch]+ I INNE ZMYŚLY
 zmysł temperatury
 kinestetyczny [równowagi i stawowo-mięśniowy],
 bólu
 cenestetyczny [odczuwanie bodźców z narządów wewnętrznych]

WRAŻENIA [jeden receptor; bodziec]

SPOSTRZEGANIE [współdziałanie wielu zmysłów + wiedza, pamięć, emocje, potrzeby]

SIATKA POJĘĆ: patrzenie, widzenie, zobaczenie, percepcja, postrzeganie

DYSCYPLINY NAUKOWE

ARTETERAPIA – BIBLIOTERAPIA I MUZYKOTERAPIA: sztuki wizualne, literatura, muzyka, psychoterapia, psychiatria i psychologia

KOGNITYWISTYKA: psychologia poznawcza, neurobiologia, filozofia umysłu, sztuczna inteligencja, lingwistyka (lingwistyka kognitywna), logika i fizyka

ESTEZJOLOGIA: literaturoznawstwo, sztuki wizualne, filozofia – estetyka, neurobiologia, termin E. Balcerzana

SOMAESTETYKA: dyscyplina filozoficzna, odłam amerykańskiego pragmatyzmu; „Somaestetyka ma na celu krytyczne, ulepszające badanie doświadczenia człowieka i użycia jego ciała jako miejsca sensoryczno-estetycznej percepcji (aisthesis) oraz kreatywnego kształtowania siebie. Dotyczy to też wiedzy, dyskursów, praktyk i dyscyplin somatycznych, które organizują tego rodzaju dbałość o ciało bądź mogą je udoskonalić.” (R. Shusterman, O sztuce i życiu. Od poetyki hip-hopu do filozofii somatycznej, s. 75)

PRAWA

- Widzenie jest interpretacją stanów kory wzrokowej własnego mózgu przez inne obszary tego mózgu.
- By widzieć, potrzebujemy najpierw czuć (dotyk!).
- Jeden z celów neuroestetyki to badanie praw percepcji, którym podlega sztuka, zarówno na etapie tworzenia jak i oglądania.
- Układ wzrokowy wydobywa z dochodzących do oka sygnałów tylko to, co istotne, podobnie jak artysta próbujący oddać swój sposób widzenia.

- Można wyodrębnić osobne kanały dla informacji dotyczących koloru, kształtu i ruchu.
- Izolowanie poszczególnych modów wzrokowych (kształt, kolor, kinestetyka) sprzyja większemu skupieniu uwagi.
- Powstanie zdarzenia umysłowego wymaga rezonansu pomiędzy stanami zapamiętanymi (oczekiwania) i stanami bieżącymi (doświadczenia zmysłowe).
- Wrażenia zależą od mechanizmów poznawczych; wymagają interpretacji, można patrzeć, nie widząc.
- Wzrokowa segmentacja obiektów i oddzielenie od tła to procesy automatyczne.
- Trening wyostrza wrażenia, pamiętanie zmienia.